

Memorandum národa slovenského

Memorandum národa slovenského bol programový dokument slovenských štátoprávných, politických a kultúrnych požiadaviek, prijatý na slovenskom národnom zhromaždení 6. – 7. júna 1861 v Martine. Autorom memoranda bol Štefan Marko Daxner. Memorandum slovenského národa požadovalo uznanie Slovákov za svojbytný politický národ v rámci Uhorska a vytvorenie Hornouhorského slovenského okolia alebo Slovenského okolia, slovensčinu ako úradný jazyk. Rozsiahle boli aj požiadavky smerujúce k rozvoju slovenského školstva, vydávaniu rozličných periodík v slovenskom jazyku, zakladaniu slovenských kultúrnych a vedeckých (Matica slovenská) a hospodárskych spolkov. Memorandum obsahuje vyhlásenie, že v snahe o občianske práva Slovákov chce slovenský národ stáť po boku všetkých ostatných uhorských národov. Memorandum za na niekoľko desaťročí stalo základným programovým dokumentom slovenského národného hnutia.

Memorandum národa slovenského k Vysokému snemu krajiny uhorskej prijaté v Turčianskom Svätom Martine 7. júna 1861

Memorandum národa slovenského k Vysokému snemu krajiny uhorskej, obsahujúce žiadosti národa slovenského cieľom spravodlivého prevedenia a zákonom krajinským zabezpečenia rovnoprávnosti národnej v Uhrách

Keď ako Slováci v mene rovnoprávnosti národnej so žiadosťami našimi vystupujeme, nečiníme to preto, akoby sme snád' zásade svetom hýbajúcej a skrze prvých a najhorlivejších vlastencov našich v jej opravdivom zmysle pojatej, – uznanie vydobýť chceli; ale činíme preto, že podoba dáva jestotu veci, a nám Slovákom veľmi mnoho záleží na tom, aby podoba tá, v ktorej rovnoprávnosť národná z ohľadu na nás v život uvedená byť má, i podstate veci samej, i cíteným skrze nás potrebám života zodpovedala.

A v tomto ohľade pred zákonodarným sborom vlasti našej, ku ktorému skutočnú dôveru vyslovujeme, hlásiť sa je vlastenecká a spolu i národná povinnosť naša.

Dejepis a národnie podanie naše hovoria nám, že my Karpatami zakolesenej zeme tejto najstaršími obyvateľmi sme. Už dávno pred príchodom Maďarov otcovia naši zem túto nazývali vlasťou svojou, už dávno pred tým viedli tuná dlhotrvanlivé a krvavé boje za národnú samostatnosť svoju oproti potlačovateľom západným, už dávno predtým mali tuná mimo kvetúceho roľníctva a obchodu, mimo upevnených miest a hradov i štátnu sústavu, ktorej jednotlivé ustanovenia v ústave Uhorska až dosiaľ udržali sa.

Príchodom Maďarov na prvom stupni vyvinovania svojho nachodivšie sa konfederácie plemien slovanských na zemi tejto zanikli, a urobili miesto konfederácii novej, ktorá pod úbehom jedného storočia ako krajina Uhorská pod korunou svätého Štefana v rade ostatných európskych štátov čestné miesto zaujala, a na vzdor deväťstoletným pohromám i dosiaľ podržala.

Spoločné hmotné i duchovné záujmy spojili plemená rozličné krajiny tejto, jako synov jednej spoločnej matky, v rodinu jednu; – spoločná jich úloha; brániť vdelanosť západníu oproti barbarským národom východu, a spolu brániť a pre ďalšiu budúcnosť zachovať samostatnosť svoju oproti hlavnému vplyvu západu, nachodila jich vždy hotových k službe človečenstva jednak so zbraňou v rukách na poli bitvy, jako i s múdrou radou v zhromaždeniach krajinských.

I v šíku vojenskom, i v poradách spoločných rozumeli sa mužovia plemien týchto, pri všetkej rozličnosti jazykov, veľmi dobre; láska ku spoločnej vlasti a braterská dôvera medzi sebou, bola jich najlepším tlumočom, žiadnemu z nich nenapadlo opovrhovať rečou plemena druhého, nenávidieť ju, žiadnemu z nich nenapadlo zveladenie vlastného plemena na záhube a vykorenení druhého zakladať, a osobitosť svoju plemennú na

oné miesto vysadzovať, na ktorom jedine sväté a všetkým plemenám spoločné záujmy vlasti stále a trvanlivé udržiavať sa môžu.

V braterskej láske a svornosti plemien všetkých hlavný prameň životnej sily majú, šťastne prekonala vlasť naša hrúzu pustošenia tatárskeho, prekonala šťastne i časy, v ktorých z jednej strany Izlam, z druhej strany absolutizmus západný pohltiť ju hrozil: boje náboženské pretiahli sa ponad ňou ako hrmavica, po ktorej príroda len krajšie sa rozzelenáva; ona trebárs ešte nie celkom, ale predca z väčšej čiastky vyviazla z väzieb stredovekého feudalizmu, udeľujúc deťom svojim rovnoprávnosť osobnú; ba i jedenástročné potlačovanie nemohlo v jej prsach udusiť dech slobody. Akýže teraz žiaľny, či radostný výsledok dostane sa jej za podiel, teraz, keď duchom času hýbajúca otázka národnosti v nej na rozlúštenie svoje čaká?

My si prajeme, aby otázka tá nestala sa nezhojiteľnou ranou spoločnej matky našej, ale aby stala sa jej neprebitným štítom, strely nepriateľské odrážajúcim. Povedomie naše hovorí nám, že my Slováci práve tak národom sme, jako Maďari, alebo ktorýkoľvek národ druhý vlasti tejto; z čoho keď len rovnoprávnosť národnia a spolu i sloboda občianska nemá byť chimérou, prirodzeným spôsobom nasleduje to, že jako národ menej práva mať nemôže, ako ho má ktorýkoľvek národ druhý spoločnej vlasti našej.

A predca, keď na stav zákonný z roku 1848 pozornosť našu obrátíme nájdeme to, že nie len dávnejšie snemy naše od roku 1791, 1792, 1805, – ale i pozdejšie zákony, najme od roku 1832/6 až po 1848-jedine národ maďarský jako národ uznávajú, jedine o reči maďarskej ako národnej a vlasteneckej hovoria, jedine o zveladenie národa maďarského a reči maďarskej sa starajú, – o nás žiadnej nerobiace zmienky, jakoby nás, ktorý sme predsa najstarší dedičovia spoločnej vlasti tejto vo vlasti našej ani nebolo.

Neuznanie toto je proti národným a občianskym právam našim nameraná krivda, ktorú mi hlboko a bolestne cítime; je nepravosť, nad ktorou duch času výrok svoj už vypovedal a ktorá v snemovnej porade opravdivých vlastencov len jednohlasného zatracenia dôjsť môže.

My teda z ohľadu odstránenia krivdy tejto žiadame:

I.

Aby osobnosť národa slovenského a vlastenskosť reči slovenskej zákonom pozitívnym a inaugúralnými diplomami uznaná a uznaním tým oproti zlomyselným útokom nepriateľov svornosti národov zabezpečená bola. My národy považujeme za uprávnené osoby človečenstva, v ktorých ono, trebárs v rozličnej podobe, k určeniu svojmu, t. j. k dokonalosti sa vyvíja. Prirodzená vec je, že sa definície tejto z ohľadu nás samých, a v poťahu nášho k národom tým, s ktorými vlasť máme spoločnú, pevne držíme.

Akokoľvek u jednotlivca uznanie jeho osobnosti je prvou výnimkou slobody a rovnoprávnosti občianskej, tak medzi národmi uznanie osobnosti národnej je prvou výnimkou rovnoprávnosti národnej; ba práve táto poslednia nezmyslom by bola tam, kde osôb národných, na ktoré by sa ona vzťahovala, niet, alebo kde osoby tie zákonného uznania nemajú.

Centralizácia minulých jedenásť rokov neuznávala osobnosti národnie: preto na miesto slúbenej rovnoprávnosti, dala národom rovnobežprávie.

My neveríme, žeby mužovia tí, ktorých občania vlasti tejto jako zákonodarcov na snem krajinský poslali, znovuzrodenie centralizácie takej, trebárs v podobe ústavnej docieľiť chceli, a preto ešte raz v dôvere vlasteneckej opakujeme, že uznanie osobnosti národnej je prvou výnimkou rovnoprávnosti národnej, je uhelným kameňom stavby ústavnej, ktorá jedine na prirodzenom, prozreteľnosťou božou danom základe pevne a trvácne k prospechu a blahu vlasti celej vystavená byť môže.

Že ale všetko, čo v materiálnom svete jestvuje, len v čase a v priestore jestvovať môže: preto potreba je.

II.

Osobnosť našu národu uznať v priestore tom, ktorý ona jako súvislá nepretržená masa skutočne zaujíma, pod menom hornouhorského slovenského Okolia, so zaokrúhlením stolíc podľa národností.

Žiadosť túto neodolateľnou činí sama podstata rovnoprávnosti národnej, bo žiaden národ nejestvuje len vo vidine, ale i v skutočnom svete. Nie je teda dosť uznať osobnosť jeho v holej všeobecnosti, ale potreba je, každý národ uznať tak ako je v skutku, v priestore tom, ktorý on zaujíma, a ktorý mu prozreteľnosť božská vyznačila. Ba do protimluvy a nedôslednosti upadnul by ten, ktorý by osobnosť národa uznal, medze ale tie, v ktorých osobnosť tá obsažená je a v ktorých ona skutočnou sa stáva, neuznal by.

Keď pre tolké stoly v ústavnom Uhorsku dištrikty Kumánov a Jazygov, mestá hajdúcke, 10 obcí kopijníkov, 16 miest spišských a 44 stolíc, navzdor ťažkostiam polohopisným, ako osobitnou municipálnou správou nadané korporácie bez najmenej nesnázdy pre vlast jestvovať mohli, keď pred rokom 1848 vlast naša vo svojej vnútornej organizácii bez najmenšieho nebezpečenstva celosti a jednoty svojej na 4 dištrikty rozdelená byť mohla, nevidíme príčiny, prečo by jeden súvislý celok tvoriaci národ slovenský, v priestore tom, ktorý mu príroda sama vyznačila a ktorý on skutočne i zaujíma, pri nastávajúcom organizovaní krajiny a stolíc, ktoré od teraz zasedajúceho snemu očakávame, ako jedno hornouhorské slovenské Okolie vo vlasti našej miesta nájsť nemohol – tým viac, že uznanie takejto skutočnej rovnoprávnosti neomylné predpokladá a výhody z jednoty reči v jednom Okolí, jak pri správe politickej a súdnej, tak najmä i pri zdarnom vývine slobody občianskej pochádzajúce silno odporúčajú.

Slovenské časti stolíc – Prešporskej, Nitránskej, Tekovskej, Hontianskej, Novohradskej, Gemerskej, Torňanskej, Abaujvárskej a Zemplínskej – národopisnou čiarou označené, môžu sa bez významných ťažkostí, alebo jako nové Župy usporiadať, alebo, kde to nemožno, susedným slovenským stoliciam priradiť.

Utvorenie spôsobom horepomenutým jedného hornouhorského slovenského Okolia

v dosavadnom politickom podelení Uhorska žiadnej nerobilo by premeny, len tú, že na miesto mŕtvych hraníc, na ktorých dosiaľ 4 dištrikty vlasti našej spočívali, nastúpili by medze živé, nie ľubovôľou ľudskou, ale rečou a národnosťou a tak vôľou božou a prírodou samou nezrušiteľne určené.

Pri príležitosti tejto musíme sa po predku ohraďiť proti tej, zo stránky bratov Maďarov nám všeobecne činenej námietke, že i v stoliciach slovenských, ako Trenčína, Orave, Turci, Zvolene, Liptove, Spiši a Šarišu značný počet Maďarov, najviac stavu zemianske-mu prináležiacich sa nachodí, takže u nás národnosť maďarská a slovenská jedna na druhú navrstvené sú, z ktorej príčiny uznanie v jednom okolí obsaženej osobnosti národa slovenského v skutočnosti nemožným sa stáva.

A, pravda je, že v národe našom mnoho odnárodných synov sa nachádza; títo ale nie sú Maďari, ale sa synovia rodu nášho. I národ maďarský pred vystúpením veľkého Széchenyiho dosť počítaval synov takých, ktorí za čokoľvek inšie ale nie za Maďarov sa vydávali; ale mohutný duch času priviedol ich k poznaniu seba samých, aby znovu splynuli s národom, od ktorého sa boli odrazili; i my veríme, že ten istý duch času prebudí odrodilých synov našich k poznaniu bludu svojho a privedie ich nazpät' do lona národa a ľudu toho, z ktorého pošli.

Akokoľvek z jednej strany nemôžeme predpokladať o hrdinskom národe maďarskom to, žeby s odrodilstvom naším, sám seba obohacovať, s hanbou našou národnou sám seba ozdobovať chcel, takpodobne z druhej strany o vlastenectve zákonodarného tela nášho nemôžeme veriť to, žeby v nadrečenom odrodilstve našom prekážku uskutočnenia rovnoprávnosti národnej nachádzať mohlo. Jestliby sa ale v týchto slovenských stoliciach jednotlivci inonárodní nachodili, títo si výsadnie práva národnie na ujmu všeobecnosti práve tak, ako jednotlivci v neslovenských stoliciach bývajúcí Slováci, oslobovať nemôžu.

Ohraďiť sa ďalej musíme oproti možnej námietke tej, akoby snahy po jednom slovenskom Okolí proti historickým právam a zákonami pozitívnymi zabezpečenej jednoty a celosti Uhorska smerovali.

Už Štefan svätý v testamente svojom k synovi Emerichovi hovorí: „regnum unius linguae imbecille et fragile est“ – už on zanecháva mu radu tú, aby šetril zvyky, mravy a obyčaje rozličných vo vlasti žijúcich plemien, už pod ním na základe rovnoprávnosti plemien založená bola jednota a celistvosť vlasti tejto, že ale plemená vyrástly v národy, povedomie osobnosti svojej majúce, že následkom toho jednota a celistvosť vlastní našej nie viac v plemennej, ale v národnej rovnoprávnosti základy svoje hľadať musí, to nie je ani vina ani zásluha naša, aleje nutný výsledok pokroku toho, ktorý zo zákona božieho pôvod svoj berúc na ceste svojej hrádzou zákony ľudskými kladenou zastaviť, alebo nazpät' odraziť sa nedá.

A pokrok tento neuznať znamenalo by neuznávať riadenie božie v živote jednotlivých národov tak, ako vo vývine jednotlivých štátov zjavne sa označujúce.

Len nedávno v dejinách italských videli sme, že zákon pozitívny a práva historické nemohli odolať udalostiam zo zákona a práva vyššieho pôvod svoj berúcim. Príklad severnej Ameriky učí nás, že hriech mravný, do ústavy štátnej zavinený skorej pozdejšie na ústave samej pomstí sa a že mocou samej zákonitosti nedá sa utvoriť a udržať celok, ktorý ináče so zákonami prirodzenými a mravnými nesúhlasí.

My vlast našu od podobného hriechu zachránenu mať chceme vtedy, keď na základoch Štefanom svätým daných ďalej stavať a jednotu vlasti našej v podobé duchom času a potrebami života naznačenej utvorenú mať žiadame. Nám nieje dosť, aby len v artikuloch snemových stálo „regnum indivisibile et propriam habens constitutionem“, my chceme viac, my chceme, aby jednota tá spočívala na základe mravnom, prirodzenom, zo samého života v pokroku času vyrastenom.

Ako sme už horevyššie podotkli, mravná povaha jednoty tejto záleží v opravdivej, nie zdanlive, ale skutočne, uznaním vskutku jestvujúcich osôb národov prevedenej rovnoprávnosti národnej; lebo len takýmto spôsobom môže vlast naša najsvätejšie záujmy národov v nej žijúcich v sebe sústrediť, len takýmto spôsobom môže jím dať to, čo mimo nej inde nenájdu, len takýmto spôsobom stane sa ona jich jednako milovanou matkou, ktorá práve preto, že žiadnemu z rovnorodých synov svojich prednosť pred druhým nedáva, bude sa môcť, v čas nebezpečenstva, na všetkých jednako opierať a od všetkých jednakú podporu, jednakú obeť požadovať.

My, ktorí v spoločnej minulosti národov vlasti tejto na spoločnú jich budúcnosť ukazujúci prst boží vidíme, ktorí cítime a povedomí sme si toho, že polohopisná povaha nami obývaného Hornouhorska, že každodenne striedavé materiálne i duchovné záujmy a každodenný vzájomný obchod, ba len i zväzky rodinné a pokrevné s bratmi našimi Maďarmi nás v jeden tuhý zväzok spájajú, my nemôžeme byť protivníci celistvosti a jednoty vlasti našej. Nech teda v slovenskom, národ náš zosobňujúcom Okolí nehľadá nikto dať iného, ako to, čo skutočne je, t. j. neomylnú výnimku rovnoprávnosti národnej, ktorá zas je uholným kameňom jednoty vlasti našej.

III.

Jestliže rovnosť je ona miera, ktorou sloboda a právo miliónov občanov v živote občianskom skutočným sa stávajú a všetkých údov obce v jeden harmonický celok, v jednu slobodnú obec spájajú, tým väčšia potreba je, v jednej vlasti, ktorá harmonickým celkom národov v nej žijúcich byť má, práva národnie a práva reči mierou touto rozmerať.

Podľa zásady tejto žiadame, aby v Okolí národ náš zosobňujúcom:

1. Jedine a výlučne reč slovenská bola žlebom tým, ktorým tok života verejného, občianskeho a školského prúdiť sa má; ona, jako obraz, ktorým národ sám seba v ríši duchovnej spredmetňuje, ona jako jediný prostriedok, jediné dvíhadlo vzdelanosti národnej, nesmie byť v priestore národa svojho, v dome svojom, na užší okres, na

úlohu slúžky obmedzená, ale musí byť práve tak upravená, jako život národa samého v medzách svojich uprávnený je. Žiadame teda, aby vzhľadom na nás Slovákov, pri nastávajúcom zriadení krajiny a stolíc, v Okolí slovenskom jeden odvolávací súd, tak tiež aspoň jeden zmenkový súd, pri ktorých by úradnia reč slovenská bola, utvorený bol; aby pri najvyššom súde krajinskom, taktiež i pri najvyšších správnych dikasteriách krajinských mužovia obecnou mienkou slovenskou za národovcov slovenských uznali, nasledovne i v reči slovenskej dokonale zbehlí v pomere počtu obyvateľstva jako referenti s potrebným osobníctvom postavení boli, ktorí by tam nie len úradné práce konali, ale spolu v čas potreby i záujmy slovenského národa zastávali. To samé platí pri ustanovení komisie k vedeniu záležitosti školských.

2. Čo sa týče čiary tej, ktorá sa medzi rečou diplomatickou a našou rečou národnou vo vlasti nasej tiahnuť má, v ohľade tomto musíme najskôr rozlíšiť otázku tú, čo je vlastne reč diplomatická. Náhladom našim je ona medzi národami rozličných jazykov „prostriedok spoločného usrozmienia sa“. V tejto definícii jej medze samé od seba sa označujú, menovite označuje sa to, že ona tam, kde nie je vlastnou rečou národa, nesmie si osobovať právo reči národnej, že nesmie ani na piad' zaujať pre seba z poľa toho, ktoré druhej reči národnej patrí, že jej medze a práva počínajú sa tam, kde výlučné medze a práva reči národnej prestávajú, tedy, aby sme poťažne na nás Slovákov hovorili, jej medze počínajú sa za medzami Okolia nášho slovenského, v dopisoch so stolicami neslovenskými a neslovanskými, vo vnútornom úradovaní a vzájemnom úradnom obchode najvyšších správnych a súdnych vrchností krajinských, ktorých úkol na celú krajinu sa vzťahuje (nerozumejúc sem záležitosti stránok, ktoré vždy v patričnej reči národnej vyrizované byť majú), konečne na spoločnom sneme krajinskom nevytvárajúc pri tomto poslednom užívanie iných rečí krajinských. My Slováci, ktorým na svornosti národov uhorských ďaleko viac, ako na vlastnej márnej chlúbe záleží, hotoví sme na slušné medze obmedzenú diplomatickosť reči maďarskej vo vlasti našej uznať, nie ale preto, jako by sme snád' skrze to naduprávnenosť národnosti a reči maďarskej nad národnosťou a rečou našou uznávali, nie, – tak hlboko sme nepadli, ani jako národ tak hlboko padnúť nemôžeme, zreknúť sa hodnosti našej národnej nikdy nemôže byť úmyslom našim, ale preto, aby sme bratom našim Maďarom neodtajiteľný dôkaz podali toho, že k vôli svornosti národov uhorských my i najsvätejších, Bohom daných a s nami zrodených právach našich samých seba naskolko to bez hrubej samovraždy možno je, zaprieť hotoví sme.
3. Podľa zásady vyše spomenutej žiadame a žiadať musíme: 3. Aby snemové artikule tie, ktoré sa s rovnoprávnosťou a slobodou národov nezrovnávajú, menovite art. 16:1791, 7:1792, 4:1805, 3:1836, 6:1840, 2:1844, 2:1844, 5. – § 3:1848 a 16 lit. c. 1848 zákonom pozitívnym vyzdvižené boli. Niet národa, ktorý by v láske a žiarlivej pridržavosti sa k reči a národnosti svojej bratov našich Maďarov prevyšoval. A či srdcia a mysle naše tvorca sveta podľa inších pravidiel utvoril, ako srdcia a mysle Maďarov? Čo jich bolí, to bolí i nás, čo jim pokladom je, to i nám pokladom je, práve tak

drahým a neoceniteľným, i nám je reč naša najkrajšia, najľubozvučnejšia, i nám je ona jediným prostriedkom vzdelávania sa národného, i nám je ona obrazom duchovného sveta nášho, a my tak dobre jako Maďari cítime to, že duch slobody a zápal vlastenecký v reči našej nám sa zjavujúci, magickým spôsobom preniká a obživuje vnútornosti naše, kým naproti tomu ten istý duch, ten istý zápal v reči nevlastnej, v rúchu cudzom k nám prichádzajúci, nevlastným, cudzím sa nám byť vidí. Reč naša je tak tuho so slobodou našou občianskou a s vlastenectvom naším dovedna spojená, že ju v jej prirodzených medzách a právach, len s týmito spolu potlačovať, alebo uznávať možno.

4. Žiadame ďalej: Na sneme samom zhotovenú osnovu zákonov reči našej hodnovernú.
5. Žiadame: Aby nám k náležitému politickému a právnomu vychovávaniu a vzdelávaníu slovenskej mládeže, v príhodnom meste slovenskom akadémia právnická, a mimo toho katedra reči a literatúry slovenskej na univerzite peštianskej na útraty krajinské založené boli, tým viac, že univerzita tá na horných, Slovákmi obývaných stranách Uhorska značné statky drží. Taktiež, aby ústavy naše literárne z krajinských dôchodkov pomerne podporované boli.
6. Aby literárne i mravno-vzdelávateľné národné spolky, právom slobodnej asociácie zakladať, a k cieľom tým potrebné príspevky zbierať nám vždy dovolené bolo.
7. Obciam slovenským v živle inonárodnom jako i obciam inonárodným v stolicích slovenských osihotených a vyhraničiť sa nemohúcim, už následkom zásady samosprávy občianskej náleží právo to: v obvode občianskeho života svojho reč svoju vlastnú užívať a národnosť svoju slobodne pestovať a vzdelávať. Nech nikto neobviňuje nás z prepiatosti, že reč našu vo vlasti našej, v rodisku našom, a v priestore tom, v ktorom ona domácou je, jako dvíhadlo verejného občianskeho života nášho zabezpečenú mať chceme. My reč našu nikomu nenatískame; len to žiadame, aby reč naša z jej prirodzeného práva vytiskovaná nebola.
8. Žiadame, aby pri očakávanom reorganizovaní tabule veľmožov, jestliby sa také na základe záujmov stalo, pritom mimo iných záujmov i záujmy národnosti a menovite našej slovenskej národnosti do ohľadu vzaté a pomerne zastúpené boli.

IV.

Konečne osvedčujeme, že záujmy národa slovenského ohľadom slobody občianskej sú tie samé, sú jednotajné so záujmami všetkých uhorských, i ohľadu slobody národnej ale so záujmami všetkých doteraz zákonami utláčaných národov, menovite Rusínov, Rumunov, Srbov a Chorvátov, takže v priestore tom, ktorý národ slovenský obýva, úplne to isté žiada pre seba (ohľadom totiž národnosti a slobody), Čo bratia Maďari skutočne už majú, a zato aj jedon za všetkých a všetci za jedného dobre stáť a bojovať chce. Táto

solidárnosť, s ktorou pred očami národov slobodných uhorských k záujmom slobody a národnosti sa hlásime, vynútená je utlačením národov nemaďarských.

Toto sú teda žiadosti naše, ktoré z ohľadu prevedenia rovnoprávnosti národnej snemu nášmu prednášame. Bez uznania osobnosti našej národnej, bez vyznačenia Okolia toho, v ktorom osobnosť tá obsažená je, bez rovného práva rečiam a národnostiam v jich osobitných národopisných medzách pre nás opravdivej rovnoprávnosti niet. Opakujeme ešte raz, že rovnoprávnosť národnia je svetoduchom prinesený základný kameň celosti a jednoty vlasti našej spoločnej; ona prebudená súc raz, neusne viacej, ale len zosilňovať sa bude v povedomí národov; z jej ceny teda nič sa nemôže ztiahnuť a objednať, ako sa nemohlo odjednať z ceny nekďajších kníh sybilinských. História ale učí nás, že v osudných dobách národov a štátov zameškaná príležitosť nikdy viacej sa nevráti. Heslo naše je: jedna, slobodná, konštitucionálna vlasť, a v nej sloboda rovnosť a braterstvo národov!